

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. sausio 29 d.*

Sujungtose bylose C-278/07–C-280/07

dėl *Bundesfinanzhof* (Vokietija) 2007 m. kovo 27 d. Sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2007 m. birželio 13 d., pagal EB 234 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Hauptzollamt Hamburg-Jonas

prieš

Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co. (C-278/07),

Vion Trading GmbH (C-279/07),

Ze Fu Fleischhandel GmbH (C-280/07),

* Proceso kalba: vokiečių.

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. W. A. Timmermans, teisėjai J.-C. Bonichot, J. Makarczyk, P. Kūris ir C. Toader (pranešėjas),

generalinė advokatė E. Sharpston,
posėdžio sekretorė K. Sztranc-Sławiczek, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2008 m. balandžio 17 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co., atstovaujamos advokatės F. Grashoff,
- *Vion Trading GmbH*, atstovaujamos advokato K. Landry,
- *Ze Fu Fleischhandel GmbH*, atstovaujamos advokato D. Ehle,
- Čekijos vyriausybės, atstovaujamos T. Boček,

— Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos J.-C. Gracia,

— Europos Bendrijų Komisijos, atstovaujamos F. Erlbacher ir Z. Malůšková,

susipažinęs su 2008 m. rugsėjo 25 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos (OL L 312, p. 1, specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 340) 3 straipsnio 1 ir 3 dalių išaiškinimo.
- ² Šie prašymai pateikti nagrinėjant ginčus tarp *Hauptzollamt Hamburg-Jonas* (toliau – *Hauptzollamt*) ir *Josef Vosding Schlacht-, Kühl- und Zerlegebetrieb GmbH & Co., Vion Trading GmbH bei Ze Fu Fleischhandel GmbH* (toliau – kitos kasacinio proceso šalys pagrindinėse bylose) dėl reikalavimo grąžinti eksporto grąžinamąsias išmokas.

Teisinis pagrindas

Bendrijos teisė

- 3 Pagal trečią Reglamento Nr. 2988/95 konstatuojamąją dalį „svarbu kovoti su Bendrijų finansinius interesus pažeidžiančiais veiksmais visose srityse“. (Pataisytas vertimas)

- 4 Pagal šio reglamento penktą konstatuojamąją dalį „neteisėtą veiką ir jai taikomas administracines priemones bei už ją skiriamas nuobaudas nustato atskirų sektorių taisyklės pagal šį reglamentą“.

- 5 To paties reglamento 1 straipsnyje numatyta:

„1. Siekiant apsaugoti Europos Bendrijų finansinius interesus, šiuo reglamentu nustatomos bendrosios taisyklės, reglamentuojančios vienodus patikrinimus ir administracines priemones bei nuobaudas už Bendrijos teisės aktų pažeidimus.

2. „Pažeidimas“ – tai bet kuris Bendrijos teisės aktų nuostatų pažeidimas, susijęs su ekonominės veiklos vykdytojo veiksmy ar neveikimo, dėl kurio Bendrijų bendrajam

biudžetui ar jų valdomiems biudžetams padaroma žala sumažinant ar iš viso prarandant pajamas, gaunamas iš tiesiogiai Bendrijų vardu surinktų nuosavų lėšų, arba darant nepagrįstas išlaidas.“

6 Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatyta:

„1. Patraukimo atsakomybės senaties terminas – ketveri metai nuo tada, kai buvo padarytas 1 straipsnio 1 dalyje nurodytas pažeidimas. Atskirų sektorių taisyklėse gali būti nustatytas trumpesnis senaties terminas, tačiau ne trumpesnis kaip treji metai.

Jeigu pažeidimai daromi nuolat ir pakartotinai, senaties terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai pažeidimas buvo baigtas. <...>

Senaties eiga nutrūksta, jeigu kompetentinga institucija imasi bet kokio su pažeidimo tyrimu ar teisiniu nagrinėjimu susijusio veiksmo, apie kurį pranešama atitinkamam asmeniui. Senaties eiga atsinaujina po kiekvieno ją nutraukusio veiksmo.

<...>

3. Valstybės narės išlaiko teisę taikyti ilgesnį laikotarpį nei <...> numatyta šio straipsnio 1 <...> dalyje. “

7 Minėto reglamento 4 straipsnio 1 ir 4 dalyse nustatyta:

„1. Įvykdžius bet kokią pažeidimą, neteisingai įgyta nauda paprastai panaikinama:

— įpareigojant sumokėti nustatytas sumas arba grąžinti neteisėtai įgytas sumas,

— visiškai arba iš dalies nusavinant užstatą, kuris buvo pateiktas kartu su paskirtos sumos prašymu arba tada, kai buvo gautas išankstinis mokėjimas.

<...>

4. Šiame straipsnyje numatytos priemonės netaikomos nuobaudomis.“

8 Pagal Reglamento Nr. 2988/95 11 straipsnio pirmąją pastraipą šis reglamentas įsigalioja trečią dieną po jo paskelbimo *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje*, o tai padaryta 1995 m. gruodžio 23 dieną.

Nacionalinė teisė

9 Pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo duomenis pagrindinėse bylose nagrinėjamu laikotarpiu Vokietijoje nebuvo jokių specialių nuostatų, susijusių su

administraciniams ginčams dėl neteisingai suteiktos naudos taikomais senaties terminais. Vokietijos administracija ir teismai pagal analogiją taikė Vokietijos civilinio kodekso (*Bürgerlichesgesetzbuch*) 195 straipsnyje numatytą bendrą trisdešimties metų senaties terminą. Nuo 2002 m. šis bendrasis senaties terminas sutrumpintas iki trejų metų.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

- 10 Iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad 1993 m. kitos kasacinio proceso šalys pagrindinėse bylose atliko jautienos eksporto į Jordaniją muitinės procedūras ir, patenkinus jų prašymus, gavo eksporto grąžinamųjų išmokų avansą. 1998 m. pradžioje atlikus patikrinimą nustatyta, kad nagrinėjamos siuntos, naudojantis tranzito arba reeksporto procedūromis, iš tiesų buvo išsiųstos į Iraką.
- 11 Šiomis sąlygomis *Hauptzollamt* 1999 m. rugsėjo 23 d. (byla C-278/07) ir 1999 m. spalio 13 d. (bylos C-279/07 ir C-280/07) sprendimais pareikalavo grąžinti nagrinėjamas eksporto grąžinamąsias išmokas.
- 12 Kitos kasacinio proceso šalys pagrindinėse bylose minėtus sprendimus apskundė *Finanzgericht Hamburg*. Šis patenkino ieškinius remdamasis tuo, kad nagrinėjami reikalavimai grąžinti sumokėtas sumas prieštarauja Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje numatytai senaties termino taisyklei, nes pateikti praėjus daugiau kaip ketveriems metams nuo ginčijamų eksporto operacijų.

13 Dėl šių minėto *Finanzgericht* sprendimų *Hauptzollamt* pateikė kasacinius skundus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

14 Nustatęs, kad pažeidimai, kuriais kaltinama, padaryti prieš Reglamentui Nr. 2988/95 įsigaliojant, *Bundesfinanzhof* nusprendė sustabdyti bylą nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos visose trijose bylose C-278/07–C-280/07 vienodai suformuluotus prejudicinius klausimus:

- „1. Ar Reglamento <...> Nr. 2988/95 <...> 3 straipsnio 1 dalies pirmosios pastraipos pirmame sakinyje numatytas senaties terminas taikytinas ir tuomet, kai pažeidimas padarytas arba baigtas prieš įsigaliojant šiam reglamentui?

2. Ar šioje nuostatoje nustatytas senaties terminas apskritai taikomas tokioms administracinėms priemonėms, koks yra reikalavimas grąžinti eksporto grąžinamąją išmoką, skirtą padarius pažeidimą?

Jeigu atsakymai į šiuos du klausimus teigiami:

3. Ar valstybė narė gali taikyti ilgesnį terminą pagal Reglamento <...> Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalį ir tuomet, kai toks ilgesnis terminas valstybės narės teisėje buvo numatytas dar prieš priimant minėtąjį reglamentą? Ar tokį ilgesnį terminą galima taikyti ir tuomet, kai jis buvo numatytas ne specialioje normoje, skirtoje

reikalavimui grąžinti eksporto grąžinamąsias išmokas arba administracinėms priemonėms apskritai, o bendroje, visus atskirai nereglamentuotus senaties atvejus apimančioje atitinkamos valstybės narės (bendrosios teisės) normoje?“

- 15 2007 m. liepos 30 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartimi bylos sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimamas galutinis sprendimas.

Pirminės pastabos

- 16 Pirmiausia dėl kitų kasacinio proceso šalių pagrindinėse bylose argumentų, kuriais kvestionuojamos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nurodytos faktinės aplinkybės, konkrečiau kalbant, pažeidimų, kuriais jos kaltinamos, buvimas, svarbu priminti, kad Teisingumo Teismas nenustato pagrindinei bylai nagrinėti reikšmingų faktinių aplinkybių. Iš tiesų Teisingumo Teismas, vadovaudamasis jurisdikcijos tarp Bendrijos teismų ir nacionalinių teismų pasidalijimu, turi atsižvelgti į faktines ir teisinių aplinkybes, kuriomis buvo iškelti prejudiciniai klausimai, nurodyti nacionalinio teismo sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą (šiuo klausimu žr. 2003 m. lapkričio 13 d. sprendimo *Neri*, C-153/02, Rink. p. I-13555, 34 ir 35 punktus bei 2008 m. liepos 17 d. *ASM Brescia*, C-347/06, Rink. p. I-5641, 28 punktą).
- 17 Todėl prejudicinius klausimus reikia nagrinėti atsižvelgiant į *Bundesfinanzhof* apibrėžtas faktines aplinkybes.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl antrojo klausimo

- 18 Antruoju klausimu, kurį reikia nagrinėti pirmiausia, *Bundesfinanzhof* iš esmės klausia, ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatytas senaties terminas taikomas ne tik sankcijoms, bet ir administracinėms priemonėms.
- 19 Taigi šis teismas prašo patvirtinti, kad minėtoje nuostatoje numatyta „patraukimo atsakomybė“ sąvoka apima visus be išimties veiksmus, kurių nacionalinės valdžios institucijos imasi pažeidimo atžvilgiu, ir kad atitinkamai ji apima ne vien priemones, kurios prilygsta administracinei nuobaudai Reglamento Nr. 2988/95 1 straipsnio 1 dalies prasme.
- 20 Šiuo atveju primintina, kad Reglamento Nr. 2988/95 1 straipsnio 1 dalis nustato „bendrąsias taisykles, reglamentuojančias vienodus patikrinimus, ir administracines priemones bei nuobaudas už Bendrijos teisės aktų pažeidimus“, kaip matyti iš šio reglamento 3 konstatuojamosios dalies, siekiant „kovoti su Bendrijų finansinius interesus pažeidžiančiais veiksmais visose srityse“. (Pataisytas vertimas) (2004 m. birželio 24 d. Sprendimo *Handlbauer*, C-278/02, Rink. p. I-6171, 31 punktą).
- 21 Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmoji pastraipa įtvirtina patraukimo atsakomybės senaties terminą, skaičiuojamą nuo tada, kai padaromas pažeidimas, kuris to paties reglamento 1 straipsnio 2 dalyje apibrėžiamas kaip „bet kuris Bendrijos teisės

aktų nuostatų pažeidimas, susijęs su ekonominės veiklos vykdytojo veiksmis ar neveikimu, dėl kurio Bendrijų bendram biudžetui padaroma žala <...>“ (minėto sprendimo *Handlbauer* 32 punktas).

- 22 Taigi, priešingai nei tvirtina Prancūzijos vyriausybė ir Europos Bendrijų Komisija, matyti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalis taikoma ir pažeidimams, už kuriuos gali būti skirta administracinė nuobauda pagal šio reglamento 5 straipsnį, ir pažeidimams, dėl kurių taikoma administracinė priemonė pagal to paties reglamento 4 straipsnį, t. y. priemonė, kuri apima neteisėtai įgytų sumų gražinimą, tačiau nelaikoma nuobauda (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Handlbauer* 33 ir 34 punktus).
- 23 Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatytas senaties terminas taikomas tokioms administracinėms priemonėms, koks yra reikalavimas eksportuotojui gražinti dėl pastarojo padarytų pažeidimų neteisėtai gautą eksporto gražinamąją išmoką.

Dėl pirmojo klausimo

- 24 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje įtvirtinta ketverių metų senaties termino taisyklė taikoma pažeidimams, padarytiems arba baigtiems prieš įsigaliojant šiam reglamentui.

- 25 Pirmiausia reikia pažymėti, kad prieš priimdamas Reglamentą Nr. 2988/95 Bendrijos teisės aktų leidėjas nebuvo numatęs jokios senaties termino taisyklės, taikomos reikalavimams grąžinti ūkio subjektų neteisėtai gautą naudą, dėl šių veiksmo ar neveikimo, dėl kurio Bendrijų bendrajam biudžetui ar jų valdomiems biudžetams padaroma žala.
- 26 Todėl prieš priimant Reglamentą Nr. 2988/95 nacionaliniai teismai, nesant Bendrijos teisės nuostatų, ginčus dėl neteisėtai sumokėtų sumų grąžinimo pagal Bendrijos teisę turi nagrinėti taikydami savo nacionalinę teisę, nepažeisdami Bendrijos teisės apribojimų ta prasme, kad dėl nacionalinėje teisėje numatytų taisyklių nebūtų praktiškai neįmanoma ar per sunku išieškoti neteisėtą pagalbą ir kad nacionalinės teisės aktai turi būti taikomi nediskriminuojant, palyginti su panašiais nacionaliniams ginčams spręsti taikomomis procedūromis (2002 m. rugsėjo 22 d. Sprendimo *Huber*, C-336/00, Rink. p. I-7699, 55 punktą ir nurodyta teismo praktika).
- 27 Priimdamas Reglamentą Nr. 2988/95, ypač jo 3 straipsnio 1 dalies pirmąją pastraipą, Bendrijos teisės aktų leidėjas siekė įtvirtinti bendrą šiai sričiai taikomą senaties termino taisyklę, kuria siekė apibrėžti visose valstybėse narėse taikomą minimalų terminą ir atsisakyti galimybės susigrąžinti iš Bendrijos biudžeto neteisėtai gautas sumas, nuo ginčijamoms išmokoms reikšmingo pažeidimo padarymo praėjus ketveriems metams.
- 28 Taigi nuo Reglamento Nr. 2988/95 įsigaliojimo dienos valstybių narių valdžios institucijos iš esmės gali per ketverius metus pareikalauti grąžinti iš Bendrijos biudžeto neteisėtai gautą naudą, išskyrus tam tikrus sektorius, kuriems Bendrijos teisės aktų leidėjas numatė trumpesnę terminą.

- 29 Kalbant apie naudą, kuri iš Bendrijos biudžeto neteisėtai gauta dėl pažeidimų, padarytų prieš įsigaliojant Reglamentui Nr. 2988/95, reikia pripažinti, kad priimdamas šio reglamento 3 straipsnio 1 dalį ir nepažeisdamas šio straipsnio 3 dalies Bendrijos teisės aktų leidėjas apibrėžė bendrą senaties termino taisyklę, kuria jis savanoriškai iki ketverių metų sumažino laikotarpį, per kurį valstybių narių valdžios institucijos, veikiančios Bendrijos biudžeto naudai, privalo arba privalėjo pareikalauti grąžinti tokią neteisėtai gautą naudą.
- 30 Vis dėlto pagal teisinio saugumo principą šios valdžios institucijos negali, remdamosi Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmąja pastraipa, reikalauti grąžinti prieš šiam reglamentui įsigaliojant susidariusias skolas, kurioms taikomas senaties terminas, įtvirtintas nagrinėjamų pažeidimų padarymo dieną taikomose nacionalinėse senaties nuostatose, jau yra pasibaigęs.
- 31 Kalbant apie skolas, kurios susidarė galiojant tokiai nacionalinei senaties taisyklei, kokia nagrinėjama pagrindinėje byloje, ir kurioms taikomas senaties terminas dar nesibaigęs įsigaliojus Reglamentui Nr. 2988/95, pažymėtina, kad pagal šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirmąją pastraipą tokiai skolai taikomas senaties terminas iš esmės turi baigtis per ketverius metus nuo pažeidimų padarymo dienos.
- 32 Tokiomis aplinkybėmis pagal šią nuostatą bet kuriai sumai, kurią ūkio subjektas neteisėtai gavo padaręs pažeidimą prieš įsigaliojant Reglamentui Nr. 2988/95, taikomas senaties terminas iš esmės yra pasibaigęs, jei per ketverius metus nuo tokio pažeidimo padarymo nesiumta jokie jį nutraukiančio veiksmo, kuris pagal to paties reglamento 3 straipsnio 1 dalies trečiąją pastraipą suprantamas kaip bet koks su šio pažeidimo tyrimu ar teisiniu nagrinėjimu susijęs veiksmas, apie kurį pranešama atitinkamam asmeniui.

33 Vadinas, pažeidimas kuris, kaip pagrindinėse bylose, padarytas 1993 m., galiojant trisdešimties metų senaties terminą nustatančiai nacionalinei taisyklei, patenka į Bendrijos bendrojo ketverių metų senaties termino taisyklės taikymo sritį, o jo senaties terminas, remiantis pastarąja taisykle, baigiasi tam tikrą 1997 m. dieną, nustatomą pagal tikslią pažeidimo padarymo 1993 m. datą, tačiau vis dėlto reikia atsižvelgti į Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalyje įtvirtintą valstybėms narėms likusią galimybę taikyti ilgesnius senaties terminus.

34 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: pagrindinėse bylose nagrinėjama atvejais Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatytas senaties terminas:

— taikomas pažeidimams, padarytiems prieš įsigaliojant šiam reglamentui,

— pradedamas skaičiuoti nuo nagrinėjamo pažeidimo padarymo dienos.

Dėl trečiojo klausimo

35 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nori sužinoti, ar pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalį valstybių narių išlaikyta galimybė taikyti ilgesnį senaties terminą nei to paties straipsnio 1 dalyje numatytas terminas galima naudotis prieš priimant šį reglamentą galiojusios senaties taisyklės atžvilgiu. Be to, šis teismas klausia, ar toks ilgesnis terminas turi būti numatytas specialioje nacionalinėje nuostatoje, skirtoje reikalavimui grąžinti eksporto grąžina-

mąšias išmokas arba administracinėms priemonėms apskritai, ar toks terminas gali būti nustatytas ir bendrosios teisės bendroje nuostatoje.

- 36 Pagrindinėse bylose nagrinėjamos aplinkybėmis, kai pažeidimai, kuriais kaltinami ūkio subjektai, padaryti 1993 m., galiojant nacionalinei trisdešimties metų senaties termino taisyklei, kaip tai konstatuota šio sprendimo 33 punkte, reikalavimų grąžinti dėl tokių pažeidimų neteisėtai gautas sumas senaties terminas, nesiėmus jį nutraukiančio veiksmo, pasibaigė 1997 m., jei valstybė narė, kurioje padaryti pažeidimai, nepasinaudojo Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta savo teise.
- 37 Iš sprendimų dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad pagrindinėse bylose kompetentingos nacionalinės institucijos pareikalavo grąžinti nagrinėjamas eksporto grąžinamąsias išmokas 1999 m. rugsėjo 23 d. (byla C-278/07) ir 1999 m. spalio 13 d. (bylos C-279/07 ir C-280/07) sprendimais.
- 38 Todėl, taikant Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatytą bendrąjį ketverių metų senaties terminą, reikalavimų grąžinti nagrinėjamas sumas senaties terminą iš esmės reikia laikyti pasibaigusiu.
- 39 Vis dėlto, įsigaliojus šiam reglamentui, Vokietijos teismai ir toliau ieškiniams dėl reikalavimo grąžinti ūkio subjektų neteisėtai gautas grąžinamąsias išmokas taikė Vokietijos civilinio kodekso 195 straipsnyje numatytą trisdešimties metų senaties terminą.

- 40 Šiuo atžvilgiu reikia pripažinti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalyje nurodoma valstybių narių „išlaikyti“ „galimybė“ numatyti ilgesnį senaties terminą nei numatytas šio straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje.
- 41 Kaip tai matyti iš Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalies formuluotės, pagal šią nuostatą valstybės narės gali ne tik nustatyti ilgesnį senaties terminą nei numatytas šio straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje. Iš tiesų minėta 3 dalimi aiškiai pripažįstama jų teisė toliau taikyti ilgesnį senaties terminą, buvusį šio reglamento įsigaliojimo dieną.
- 42 Vadinas, pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalį valstybės narės gali toliau taikyti šio reglamento priėmimo dieną buvusius ilgesnius senaties terminus arba vėliau numatyti tokius terminus, priimdamos naujas senaties taisykles.
- 43 Kalbant apie tai, ar nacionaliniai senaties terminai turi būti numatyti specialioje nacionalinėje nuostatoje, taikomoje reikalavimui grąžinti eksporto grąžinamąsias išmokas arba bendriau – administracinėms priemonėms, reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalies formuluotėje nėra jokių į tokį klausimą aiškiai atsakančių elementų.
- 44 Žinoma, šio reglamento 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje nustatyta, kad sektorių taisyklėse galima numatyti trumpesnį nei ketverių metų, bet ne trumpesnį nei trejų metų senaties terminą. Vis dėlto šioje nuostatoje kalbama apie Bendrijos lygiu nustatytas sektorių taisykles, kaip tai patvirtina šio reglamento penkta konstatuojamoji dalis, o ne apie nacionalines sektorių taisykles (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Handlbauer* 28 punktą).

- 45 Be to, Reglamente Nr. 2988/95 nenumatytas joks informavimo arba pranešimo mechanizmas, susijęs su valstybių narių naudojimu savo teise numatyti ilgesnius senaties terminus pagal šio reglamento 3 straipsnio 3 dalį. Taigi Bendrijos lygiu nenumatyta nei pagal šią nuostatą valstybių narių taikomų nukrypstančių senaties terminų, nei sektorių, kuriuose jos nusprendė tokius terminus taikyti, kontrolė.
- 46 Vadinas, negalima aiškinti, kad pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalį valstybės narės privalo minėtus ilgesnius senaties terminus numatyti specialiuosiuose ir (arba) sektorių teisės aktuose.
- 47 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip: ilgesni senaties terminai, kuriuos valstybės narės gali taikyti remdamosi Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalimi, gali būti numatyti prieš šio reglamento priėmimą galiojusiose bendrosios teisės nuostatose.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 48 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. **1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatytas senaties terminas taikomas tokioms administracinėms priemonėms, koks yra reikalavimas eksportuotojui grąžinti dėl pastarojo padarytų pažeidimų neteisėtai gautą eksporto grąžinamąją išmoką.**

2. **Pagrindinėse bylose nagrinėjama is atvejais Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmojoje pastraipoje numatytas senaties terminas:**
 - taikomas pažeidimams, padarytiems prieš įsigaliojant šiam reglamentui,

 - pradedamas skaičiuoti nuo nagrinėjamo pažeidimo padarymo dienos.

3. **Ilgesni senaties terminai, kuriuos valstybės narės gali taikyti remdamosi Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalimi, gali būti numatyti prieš šio reglamento priėmimą galiojusiose bendrosios teisės nuostatose.**

Parašai.